

ภาวนาถูกไหม

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๕๕

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขาว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

อันนี้โทษนะ อันนี้เป็นของใคร? คนปฏิบัติคือใคร? ตัวเองเลยหรือ? ถ้าปฏิบัติแบบนี้ ถ้าพูดถึงอย่างที่เราเขียนมา ถ้าเขียนมาได้อย่างนี้ปั๊บมันต้องเข้าใจอะไรพอสมควรเหมือนกันแล้วนะ มันต้องเข้าใจอะไรบ้างแล้ว เพราะเวลาจิตมันสงบมันจะเห็นร่างกายเป็นอย่างนี้เลยหรือ? ละลายลงอย่างนี้ เห็นอย่างนี้จริงๆ เลยหรือ? เห็นไหม? ถ้าเห็นแล้วทำอะไรต่อไป?

มันแปลก ถ้าเห็นอย่างนี้มันต้องปล่อยวาง มันต้องมีผล ถ้าเห็นอย่างนี้มันไม่มีสมาธิ เราไม่มีสมาธิใจมันถึงเห็นอย่างนี้แล้วมันไม่ปล่อย เออ ングแล้วแหละ เดียวนะ เราถึงว่าคนถามอยู่หรือไม่อยู่ บางทีคนถามเขียนมาอย่างนี้มันเห็นโดยจริงก็มี เห็นโดยอุปาทานก็มี เห็นโดยจินตนาการก็มี เห็นโดยข้อเท็จจริงก็มี ทีนี้เวลาคำพูด นี่คำพูดคำเดียวกัน แต่ผลมันแตกต่างกัน เห็นไหม

เอาละเนาะ มา เอาแล้ว อันนี้ปัญหานะ ปัญหาว่า

ถาม : กราบนมัสการหลวงพ่อด้วยความเคารพ ผมปฏิบัติเดินจงกรมสัก ๒๐ นาทีแรกจิตเริ่มสงบ หลังจากจิตสงบเป็นสมาธิแล้วก็เจริญปัญญา ซึ่งก็แล้วแต่จิตว่าเขาจะให้เจริญปัญญาอย่างไร ซึ่งจะไม่ซ้ำกัน เช่นดูกายภายใน จิตอยากดูอะไร จะเห็นอย่างไร เป็นดับได้ ไล่ ปอด บางทีอยากชมจุดไหน

ตอบ : นี่อันนี้สำคัญ ถ้าอยากชมจุดไหนแสดงว่ามีสมาธิ ถ้าอยากชมจุดไหน ดิ่งจุดไหนเข้า จุดไหนออก ขยายส่วนเป็นวิภาคะ

ถาม : ถ้าอยากชมจุดไหนก็จะเห็นขยายให้เข้าชัดเจน บางวันจิตพิจารณากระดูก โครงสร้างของร่างกาย ดูกระดูกตั้งแต่กะโหลกลงมาถึงเท้า ขึ้นลงอยู่อย่างนั้น บางวันก็

พิจารณาภายนอก เห็นผมเป็นเส้นใหญ่ๆ แล้วก็มีจี๋ผมผุดออกมาด้วยเสมอ เห็นขนก็เห็น ขนเต็มร่างกายออกมาคล้ายกัน เห็นเล็บก็เห็นจี๋เล็บดำๆ เห็นฟัน ก็เห็นจี๋ฟันสีเหลืองผุด ออกมา เป็นหนัง เป็นจี๋เล็บ เป็นต่างๆ

ฉะนั้น จิตมันสลดสะอิดสะเอียน บางวันขณะเดินจงกรม จิตก็พิจารณาอริยสัจ ๔ แต่ละข้อได้อย่างละเอียด ทั้งๆ ที่ปกติก็ไม่รู้อะไรเลย ตั้งแต่ทุกข์อย่างไร? สมุทัยเกิดขึ้นมา จนค้นหา ๓ นิโรธจะพ้นทุกข์อย่างไร? มรรคคือวิธีการจะพ้นทุกข์ มันจะพิจารณาลงลึก มากกลับไปกลับมาอยู่อย่างนั้น บางวันก็พิจารณาอย่างอื่น ก็จะเห็นในสมาธิเป็นโครง กระดูกบ้าง เป็นเครื่องในร่างกาย เป็นขดลำไส้บ้าง เป็นต่างๆ ถ้าอยากเห็นก็ไม่เห็น เห็น เมื่อจิตนี้สั่งได้ ทั้งที่กล่าวว่านี่คือขณะเดินจงกรม

ขณะนั่งสมาธิ พิจารณาแบบนี้ก็นึกพุทโธ พุทโธในจิตไปตลอด บางทีเพลอหน่อย บางวันก็เห็นจิตไหลเคลื่อนเร็วๆ พอสั๊กพักก็ออกมาช้าลง เห็นช้าลงจนนิ่ง แล้วก็เห็น กิเลสเล็กๆ น้อยๆ เข้ามารบกวนขัดใจ บางวันก็รู้สึกว่ากิเลสเข้ามาแทรกซะแล้ว ขณะนั่ง และขณะเดินจะไม่เหมือนกันเลย ทำไมขณะเดินนั้น เมื่อพิจารณากายจึงสลด สะอิดสะเอียน แต่พอใช้ชีวิตประจำวันก็ยังพอใจ ชอบใจ คิดใจเหมือนเดิม ผิดถูกอย่างไร คว้าช่วยเติมด้วย

ตอบ : นี่ถ้าพิจารณานะถ้าจิตมันสงบ ถ้าจิตไม่สงบ เวลาพิจารณาไปแล้วโครงสร้าง อย่างนี้ เราสังเกตได้ไหมเวลาที่เราเห็นอุบัติเหตุ เห็นข้างถนน เห็นเวลาคนประสบ อุบัติเหตุ เราไปเห็นสิ่งใดเราก็เห็นกาย มันจะเกิดการสะอิดสะเอียน มันสะอิดสะเอียน เราจะกินพวกเนื้อสัตว์ไม่ได้ไปหลายวันเลย

อันนี้เป็นเรื่องโลกใจ เรื่องโลกคือเห็นอย่างนี้มันเห็น ทีนี้เราคิดว่าเราเห็นธรรมะ ใช่มั้ย? นี่ที่ว่าเวลาพิจารณาไปแล้วเห็นโครงกระดูก เห็นต่างๆ การเห็นนี้นะ ถ้าใน ธรรมเนียมเรา ในพระป่า การเห็นเป็นงานอันที่แสนยากเลยละ ถ้าการเห็นตามความเป็น จริงนะ เพราะเริ่มต้นทำสมาธิก่อน เอาอย่างนี้ เอาพื้นฐานก่อน ถ้าโดยพื้นฐานเราคิดถึง ธรรมะปั๊บ เราบอกว่าผม ขน เล็บ ฟัน หนังเราจะเห็นได้โดยธรรมชาติเลย ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง แต่เวลาบางอาจารย์เขาจะให้ท่องเอา เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง

นี่คำว่าท้องของเขาก็คือพุทโธ ถ้าอย่างของเรากำหนดพุทโธ พุทโธคือคำปริกรรม
 ที่นี้เขาบอกว่าให้ท้องผม ขน เล็บ ฟัน หนัง คำว่าท้องคือยังไม่เห็นใจ คำว่าท้องคือยังไม่รู้
 ที่นี้คำว่าท้อง ท้องผม ขน เล็บ ฟัน หนัง ใหม่นี้คือการท้อง มันยังไม่เห็นจริง ที่นี้พอเขาท้อง
 ผม ขน เล็บ ฟัน หนังนะ แล้วจิตเขาก็ลงได้ ฉะนั้น ว่าผม ขน เล็บ ฟัน หนังของเขามันก็
 เหมือนคำปริกรรมว่าพุทโธ พุทโธของเรา

ฉะนั้น พอเราพุทโธ พุทโธ พุทโธ ถ้าพุทโธจนจิตมันลง การเห็นนะถ้าการเห็น
 ตามความเป็นจริง ถ้าการเห็นตามความเป็นจริง พอจิตมันสงบแล้ว พอมันเห็นนะมันเห็น
 โดยจิต ถ้ามันเห็นโดยจิตมันจะเกิดการกระเทือนใจแล้ว เพราะจิตมันเห็น จิตมัน
 กระเทือนใจ แต่ถ้าเราเห็นโดยสามัญสำนึก ที่ว่าเราเห็นโดยโลก เรารู้ ก็เห็น นี่ผม ขน
 เล็บ ฟัน หนังที่ให้ท้องเอาเรารู้ที่อยู่แล้ว ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง ถ้าท้องอย่างนี้ปั๊บ ท้องมัน
 เป็นสัญญาใจ มันเป็นสามัญสำนึก เหมือนกับเราเห็นนี่

ฉะนั้น มีพระบางองค์ เห็นใหม่ บอกว่าผม ขน เล็บ ฟัน หนังเป็นอริยสัจๆ มัน
 เป็นได้อย่างไร? ถ้าผม ขน เล็บ ฟัน หนังเป็นอริยสัจนะ เมื่อกีเพ็งกินขาหมู เมื่อกีกินขา
 หมู กินเข้าไปเลย โอโฮ นี่กินอริยสัจเข้าไปเลยนะ นี่กินอริยสัจคือว่ากินขาหมูไป กิน
 อริยสัจเข้าไปในท้องเลย แล้วมันก็จะไปเจริญออกมาจากข้างในเลย นี่เขาคิดกันไป
 เพราะว่าคิดแบบวิทยาศาสตร์ คิดแบบโลกใบนี้ที่ว่าสติปัฏฐาน ๔ กาย เวทนา จิต ธรรม ถ้า
 เราระลึกได้ เราจับต้องได้ สิ่งนี้จะเป็นอริยสัจ แต่ถ้าในกรรมฐานนะ ในครูบาอาจารย์เรา
 บอกว่าไม่ใช่ ไม่ใช่หมายความว่าต้องทำความสงบของใจก่อน ถ้าใจมันสงบนะ

นี่เวลาคำถามสุดท้ายเห็นใหม่

ถาม : สิ่งที่มีมันลงมาแล้วมันเห็นมาหมดแล้ว มันเห็นหมดแล้ว แล้วพอออกมาแล้วมันก็
 เป็นเรื่องปกติ เวลาเราพิจารณาไปแล้วมันสะอิดสะเอียน แต่พอมาใช้ชีวิตประจำวันมันก็
 ยังพอใจ ยังชอบใจ ยังคิดใจ นี่แล้วทำอย่างไรต่อไป?

ตอบ : เรียกว่า “กายนอก” คำว่ากายนอกนะ เวลากายนอก เห็นใหม่ โดยปกติ อย่างเช่น
 พุดตอขึ้นเข้า โดยปกติเราไปรดน้ำ คำหัวผู้หลัก ผู้ใหญ่ ฉะนั้น คำว่ารดน้ำ คำหัวผู้หลัก
 ผู้ใหญ่ หมายถึงว่าผู้ใหญ่มากผ่านโลกมามาก เขาผ่านประสบการณ์ชีวิตมามาก เขาก็จะสอน
 เราว่าการดำรงชีวิตควรทำอย่างไร?

นี่ก็เหมือนกัน ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าผม ขน เล็บ ฟัน หนัง พวกกายเป็นของอนิจจัง มันก็เป็นประสาโลกๆ ใจ ประสาโลกๆ แต่ถ้าพูดถึงพอผู้ใหญ่เขาสอน เราประพฤติปฏิบัติของเรา ถ้าเราเป็นจริงขึ้นมา ชีวิตของเราเป็นจริงขึ้นมา เราทำจริงขึ้นมาเราจะเห็นผลไง ว่าถ้าเป็นคนดีมีผลตอบแทนในทางที่ดี แต่ถ้าเราเป็นคนเกเรเกตุง ผลตอบแทนก็คือคุกตาราง นี่มันมีผลตอบแทนของมัน

นี่ก็เหมือนกัน เวลาบอกว่าเวลาเราศึกษาธรรมะ เห็นไหม ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง กายต่างๆ สิ่งนี้มันเป็นอนิจจัง นี่มันก็ศึกษามาจากโลก แต่ถ้าจิตยังไม่สงบมันก็เห็นแบบโลกๆ นี่เห็นแบบโลก นี่ที่เราพูดตอนเช้า บอกว่าชีวิตสามัญของเรา ชีวิตโลกของเรา แต่ถ้าเราเห็นโทษของมัน เราจะปฏิบัติขึ้นมามันจะเป็นความจริงอีกอันหนึ่ง ความจริงอีกอันหนึ่ง แบบว่าถ้าเราเสียสละทางโลกเลย เรามาปฏิบัติของเรา เราจะรู้หรือยัง เราจะรู้สัจจะความจริง

อันนี้ก็เหมือนกัน ชีวิตเราเป็นอย่างไร? นี่รู้จริง เห็นจริงไปหมดแล้ว ไอนี้มันก็อปปี๊ไป ลิงสิทธิ์ เห็นไหม ลินค้าไปก็อปปี๊ของเขามาทำ พอเสร็จแล้วเราไปขาย เดี่ยวเจ้าของ ลินค้าเขามาจับ นี่ธรรมที่เราศึกษาเป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ธรรมของเรายังไม่มี แล้วธรรมของเรายังไม่มี ทำไมเรารู้ เราเห็นอย่างนี้ละ? นี่เห็นผม เห็นขน เล็บ ฟัน หนังเลย เห็นลำไส้ เห็นต่างๆ ไปหมดเลย เห็นได้ อุปาทาน จินตนาการของคนเห็นได้ ที่นี้ว่าการเห็น นี่ถ้าเห็นได้ เห็นได้โดยอุปาทานก็ได้

ฉะนั้น เขาบอกว่ามันไปกำหนดพุทโธแล้วมันจะเกิดนิมิต มันจะเกิดอุปาทาน การปฏิบัติของพระป่า พุทโธ พุทโธ พวกนี้ไม่มีปัญญา เราก็ต้องรู้ตัวทั่วพร้อมใช้ปัญญาไปเลย เขาก็ไปจึงจิตของเขาไว้ไม่ให้ลงสมาธิ ไม่ให้ลงสมาธิหมายถึงว่าถ้าไม่เป็นการสมาธิมันจะไม่เกิดอริยสัจ แต่พวกเรานี้เราทำความสงบของใจ เราทำพุทโธ พุทโธ เราทำความสงบของใจใจ ที่นี้พอทำความสงบของใจ ใจสงบอย่างไร?

เออ ถ้าใจมันสงบนะเราพุทโธ พุทโธ พุทโธ นี่คนที่จิตสงบแล้ว จิตมันปล่อยวางเข้ามา มันหดสั้นเข้ามา จิตมันจะปล่อยวางหมดเลย ปล่อยวางอะไรเข้ามา? ปล่อยวางสัญญาอารมณ์ อุปาทานเกิดจากอะไร? จินตนาการเกิดจากอะไร? เราปล่อยสิ่งที่มันจะออกไปจินตนาการ ปล่อยสัญญาอารมณ์ที่มันไปเก็บข้อมูลมา เรามีสติปัญญา นี่มีสติ

บังคับ บังคับให้จิตไม่เสวยอารมณ์ ไม่ไปตามสัญญาอารมณ์เดิม ที่ร่อนน้ำเก่าที่เป็น
สัญชาตญาณของมนุษย์ ที่มนุษย์เคยใช้อยู่ บังคับให้ใช้ร่อนน้ำใหม่

พุทโธ พุทโธ พุทโธ บังคับให้จิตมาอยู่ในร่อนน้ำใหม่ ขุดคลองใหม่ ขุดทางเดิน
ของน้ำใหม่ ถ้าเราขุดทางเดินของน้ำใหม่ เห็นไหม พุทโธ พุทโธจนน้ำมันใสสะอาด มัน
ไม่มีสิ่งใด นี่ถ้าน้ำที่มันร่อนน้ำเดิม เวลานั้นน้ำหลาก น้ำมันจะพุ่งแล้วแต่ดินสีอะไร แล้วมัน
ยังชัดเอาบ้านเรือนของคนมา นี่อารมณ์ที่มันเกิดขึ้นมา มันก็เกิดสัญญาอารมณ์กระทบกับ
คนนั้น กระทบกับคนนี่ กระทบถึงชีวิตของเราประจำวัน ทุกข์ โศกเศร้ากับความรู้สึกนึก
คิดตลอดเวลา

กำหนดพุทโธ พุทโธ พุทโธนี่ขุดร่อนน้ำใหม่ พุทโธ พุทโธ พุทโธนี่ถึงความรู้สึก
นึกคิดมาอยู่ที่น้ำที่ใสสะอาดทั้งหมด ออกซิเจนที่ดี แหล่งน้ำที่ดี ถ้าพอมาย่างนี้ปั๊บ ถ้าจิต
มันสงบแล้ว โอ้โฮ ร่อนน้ำก็ใหม่ น้ำก็มีออกซิเจนเยอะแยะเลย นี่เป็นสมาธิแล้ว แล้วไม่
เห็นเป็นปัญญาลักที่ ไม่เห็นเกิดอริยสังสกที่ อ้าว ร่อนน้ำใหม่ใช่ไหม? ร่อนน้ำใหม่ น้ำ
ใหม่ ออกซิเจนใหม่ ปลาใหม่ มันก็ต้องมีกิจกรรมขึ้นมา มันถึงจะสร้างบ้านสร้างเมือง
ขึ้นมาจากแม่น้ำใหม่ นี่จากโลกียะเป็นโลกุตระ

ผู้ถาม นี่ทุกคนปฏิบัติไปแล้วสงสัย สงสัยว่าพิจารณากาย พิจารณาเวทนา
พิจารณาจิต พิจารณาธรรม เราก็ได้ทำหมดแล้ว เห็นกายก็ได้เห็นแล้ว เห็นกระดูกก็ได้
เห็นแล้ว เห็นทุกอย่างก็ได้เห็นแล้ว อริยสัง ๔ ก็ได้ทำครบแล้ว แล้วศาสนาอยู่ที่ไหน?
มรรค ผลอยู่ที่ไหน? นี่ไง แต่ถ้าเรามีครูบาอาจารย์ใช่ไหม? ครูบาอาจารย์บอกว่า “กาย
นอก ภายใน”

ภายนอกหมายถึงเวลาปฏิบัติใหม่ๆ ให้ไปอยู่ป่าช้า ให้ไปเห็นซากศพ พอไปเห็น
ซากศพขึ้นมามันก็กลัวผี มันก็กลัวป่าช้า จะเข้าป่าช้าก็ขาสั่นเลย ขาสั่นเพราะอะไร?
เพราะมันกลัวผี แต่เวลามันอยู่บ้านมันไม่กลัวผีนะ มันคิดไปร้อยแปด พอเข้าไปป่าช้ามัน
กลัวผี กลัวผีก็ต้องกลับมาพุทโธ นี่ชัยภูมิเขาให้ไปเที่ยวป่าช้า ให้ไปอยู่ในป่า ในเขา เพื่อ
บังคับไม่ให้จิตมันฟุ้งซ่านจนเกินไป พอไปอยู่ที่นี่เพราะให้จิตมันสงบเข้ามา พอจิตสงบมัน
ปล่อยสัญญาอารมณ์ ปล่อยสิ่งที่ทำให้เหมือน ปล่อยสิ่งที่จินตนาการที่สร้างได้ มันเข้ามา
อยู่ความสงบของมัน

ถ้าสงบแล้วนี่นะ มันสงบแล้ว เห็นไหม คุณถ้าในโลกนี้ ในตลาดนี้มีแต่แผงค้า
สินค้า แต่ไม่มีสินค้านั้นๆ เลย เราจะขายอะไร? ในตลาดสดมีแต่แผงร้านค้า แต่ไม่มี
สินค้านั้นเราจะขายอะไร? แต่เราเข้าไปตลาดนะ อู้อูสินค้านั้นมันมีเยอะแยะไปหมดเลย
แล้วขายดีมาก เราก็อยากขายอย่างนั้น ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคือ
สินค้านั้นมีอยู่แล้ว ฉะนั้น พอจิตมันเข้าไปแล้วมันจะอ้างสิ่งนั้นตลอด เห็นไหม นี่สัญญา
อารมณ์

สัญญาอารมณ์ สิ่งที่เป็นสัญญา สิ่งที่เป็นภาพความจำ แต่ภาพความจำทำไมมัน
เห็นจริงๆ ละ? มันเห็น เห็นเพราะจิตมันเห็นได้ จิตมันจินตนาการได้ แต่จินตนาการแบบ
นี้มันจินตนาการแบบโลก ฉะนั้น ครูบาอาจารย์บอกว่าต้องให้ว่าง แต่ถ้าจะใช้มันเป็น
ประโยชน์นั้นก็ให้คิดถึงกาย คิดถึงเวทนา คิดถึงจิต คิดถึงธรรมโดยเป็นปัญญาบรม
สมาธิ ถ้าปัญญาบรมสมาธินะ นี่ที่มันปล่อย เห็นไหม ที่มันรู้ มันเห็น เวลามันปล่อย
ขึ้นมาที่มันเป็นปัญญาบรมสมาธิ

ปัญญา สิ่งที่เกิดเวลาจะออกไปคิดนอกเรื่อง นอกกราว คิดแต่เรื่องความทุกข์ ความ
โศกของมัน คิดแต่เรื่องธุรกิจการค้า คิดแต่สิ่งที่กระทบกระเทือนก็ให้มาตรึกในธรรม คิด
ในธรรมะไง คิดในธรรม ตรึกในธรรม ถ้าตรึกในธรรม ใช้ปัญญาในธรรมมันก็เหมือน
กำหนดพุทโธนี่แหละ พุทโธนี่เราบังคับจิตให้มันนึกพุทโธ พุทโธใช่ไหม? นี่ก็
เหมือนกัน เราบังคับจิตที่มันจะไปคิดเรื่องโลก เรื่องสัญญาอารมณ์ ให้มาคิดในธรรมะ
ของพระพุทธเจ้า

คิดใน ใจ คิดในธรรมะ นี่ตรึกในธรรม ตรึกในธรรม พระพุทธเจ้าสอนอย่างนั้น
พระพุทธเจ้าเคยเกิด เคยตายอย่างนั้น ตรึกในธรรมๆ ตรึกในธรรม ผลของมันก็คือปัญญา
บรมสมาธิ เพราะมันตรึกในธรรมแล้ว พอมันเข้าใจธรรมะมันก็สะท้อนใจ พอสะท้อน
ใจมันก็เศร้าใจ พอเศร้าใจนะจิตมันก็ปล่อยวาง พอปล่อยวางมันก็เป็นสัมมาสมาธิ ถ้าเป็น
สัมมาสมาธิ เห็นไหม

ฉะนั้น ถ้ามันเป็นสัมมาสมาธิ ถ้ามันรู้อีกทีหนึ่ง นี่รู้กาย รู้เวทนา รู้จิต รู้ธรรม รู้
ด้วยอะไร? รู้ด้วยจิตที่สงบแล้ว พอจิตสงบแล้วพอเห็นกายนะ โอ้อโฮ ขนลุกหมดเลย ขน
พองหมดเลย เพราะอะไรรู้ไหม? เพราะมันสะท้อน นี่จิตนี้เคยเกิดเคยตายมาไม่มีต้น ไม่
มีปลาย อวิชชา ปัจจยา สังขารา อวิชชา ตัวอนุสัยมันนอนเนื่องอยู่ได้จิตสำนึก

เวลาพระพุทธเจ้าเขี่ยมารไป “มารเอ๋ย เธอเกิดจากความดำริของเรา เราจะไม่ดำริถึงเจ้าอีกแล้ว เจ้าจะเกิดบนหัวใจเราไม่ได้อีกเลย”

นี่ตัวที่อยู่ที่จิตได้สำนึกนี้แหละ ถ้าจิตเราสงบแล้ว เวลาเราพิจารณากายมันไป สะเทือนตัวนี้ ถ้าสะเทือนตัวนี้นะขนลุกหมดเลย มันสะเทือนชั่วหัวใจเลย ใครเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมครั้งแรกนะหัวใจหวั่นไหว ร่างกายแทบจะทรงไว้ไม่ได้เลย เพราะ เพราะมันรู้ตามข้อเท็จจริง รู้ว่าของสิ่งนี้มันหลอกให้จิตเรานี้ จิตดวงนี้เวียนตาย เวียนเกิด แต่ถ้ามันไม่เข้าถึงตรงนี้นะ อืม เห็นกาย มันละลายไปเลยต่อหน้า แล้วมันเหลือ อะไรก็ไม่รู้

นี่มันมีใจ มันมีสุดมยปัญญา จินตมยปัญญา ภวานามยปัญญา ปัญญา ๓ ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พวกเราเข้าได้ลึกที่สุดคือจินตนาการ จินตมยปัญญา มันไม่ใช่ภวานามยปัญญา ถ้ามันเป็นภวานามยปัญญา นี่มันจะเป็นภวานามยปัญญาได้อย่างไร? อย่างที่เราใช้ปัญญาพิจารณาๆ อยู่เนี่ย พิจารณาแล้วปล่อยเข้ามา แล้วจับกายพิจารณาซ้ำ พิจารณาแล้วปล่อยเข้ามา จับกายพิจารณาซ้ำ พิจารณาแล้วปล่อยเข้ามา จับกายพิจารณาซ้ำ ทำอยู่อย่างนี้

ที่นี้ทำอยู่อย่างนี้ บางคนก็บอกมันจืดหนึ่ง สองทำแล้วมันปล่อยกายแล้ว ลึกๆ มันก็บอกโศดาบัน ลองได้ปล่อยนี้โศดาบันแน่ๆ เลย มันถูกต้องเปี๊ยะตามธรรมวินัยเลย ตามพระไตรปิฎกเลย ตามพุทธพจน์ อัฐุ เปี๊ยะ ต้องโศดาบันแน่ๆ โศดาบันแน่ๆ คำว่าโศดาบันแน่ๆ นี่ไม่แน่ ไม่แน่เพราะอะไร? เพราะว่าคำว่าโศดาบันแน่ๆ โศดาบันมันอยู่ข้างนอก คนพูดมันอยู่นี้ มันเป็นสองใจ

หลวงตาพูดบ่อย “สัญญาอารมณ์กับเราเป็นสอง”

อารมณ์กับความรู้สึก อารมณ์กับพุทโธนี่เป็นสอง อารมณ์กับจิต ที่เรามีอารมณ์อยู่
นี่มันมีจิตซ่อนอยู่เบื้องลึกนะ ถ้าไม่มีจิตก็ไม่มีอารมณ์ที่เราเป็นกันอยู่นี้ แต่ถ้าเรามีอารมณ์
อารมณ์เกิดจากอะไร? เกิดจากจิต ฉะนั้น นี่เป็นของคู่ สิ่งที่เป็นของคู่ไม่ใช่ของหนึ่ง
ไม่ใช่ของหนึ่งมันไม่เป็นความจริง ฉะนั้น เราเป็นโสดาบันแน่ๆ นี่เป็นของคู่ เพราะ
โสดาบันมันอยู่ข้างนอก เราเป็นแน่ๆ อีกอันหนึ่ง นี่เป็นของคู่ ไม่ใช่ ไม่ใช่ แต่ทุกคนคิด

อย่างนี้ละ โอ้อโฮ พิจารณาเลยแล้ว ปล่อยกายแล้ว อันนี้โสดาบันแน่ๆ แน่ๆ ไม่แน่ ไม่แน่ ไม่ใช่เลย ไม่ใช่ด้วย

นี่พูดถึงเวลามันทำไป เพราะคำถาม ถามว่า

ถาม : แล้วจะอย่างไร? นี่ทำอย่างไรต่อไป?

ตอบ : ถ้าทำอย่างไรต่อไปนะ สิ่งที่ทำมาแล้วนี่วางไว้ แล้วถ้ามันเกิดอย่างนี้นะ เพราะถ้าเราพิจารณาได้อย่างนี้ นี่เพราะเริ่มต้นทำให้เราสะกิดใจตั้งแต่เริ่มต้นแล้ว

ถาม : ผมปฏิบัติเดินจงกรม ๒๐ นาที

ตอบ : เพราะเราเดินจงกรมทั้งวันทั้งคืนยังไม่เห็นเลย

ถาม : ผมเดินจงกรม ๒๐ นาทีแรกจิตก็เริ่มสงบแล้ว

ตอบ : เดินจงกรม ๒๐ นาที นี่อย่างนี้นั้นเหมือนกับเด็กนักเรียนไง เหมือนเด็กนักเรียน เด็กนักเรียน เห็นไหม อาจารย์สอน ก.ไก่ เราก็ ก.ไก่ เราเรียนได้แล้ว ก.ไก่ นี่อาจารย์สอน เลขเราก็ได้เลขแล้ว นี่คืออะไร? นี่คือการศึกษ การศึกษาคือสุดมขปัญญา คือการศึกษา เอาข้อเท็จจริง แต่เราทำประโยชน์กับเราได้หรือยัง? ยัง

นี่ก็เหมือนกัน นี่เราปฏิบัติอย่างนี้เราได้แล้ว เราปฏิบัติแล้ว แล้วเราเห็นของเรา แล้ว เห็นอย่างนี้แล้วมันเป็นจริงไหม? นี่ยังดิ้นะ โทษนะ ไม่ใช่ขอคนมาเจอเรา ถ้าไปเจอคนอื่นนะงงเลย เพราะอะไร? เพราะอย่างนี้กับคำสอนของพระพุทธเจ้ามันอันเดียวกัน พระพุทธเจ้าก็สอนอย่างนี้ สอนให้เราพิจารณากาย เวทนา จิต ธรรมนี้แหละ แล้วก็เห็นกาย พระพุทธเจ้าก็สอนอย่างนี้ แล้วเราก็ทำแล้ว แล้วมันผิดตรงไหนล่ะ?

ผิคนะสิ ผิดเพราะว่ารากฐานของเรา แบบว่าข้อเท็จจริงใช่ไหม นี่เวลาคนมีการศึกษาจบแล้ว ทุกคนก็ไปทำธุรกิจหมด บางคนก็ประสบความสำเร็จ บางคนก็ล้มลุกคลุกคลาน บางคนก็เป็นหนี้เป็นสิน เพราะไปทำแล้วกลับล้มลุกคลุกคลาน เป็นหนี้เป็นสินเขา แล้วทุกคนออกไปแล้ว นี่ศึกษามาจบเหมือนกันหมด พระพุทธเจ้าบอกอย่างนี้ ทฤษฎีว่าอย่างนี้ แล้วไปทำแล้วจริงไหม? นี่ข้อเท็จจริงเกิดตรงนั้นไง

ไอนี้การปฏิบัติก็เหมือนกัน ทำให้เหมือนก็เหมือนจริงๆ เพราะกรณีอย่างนี้ละ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านพิสูจน์มาแล้ว ท่านทำมาแล้ว แล้วใครจะสอน? ไม่มีครูบาอาจารย์ แต่บัดนี้ในปัจจุบันนี้มี ครูบาอาจารย์ที่รู้จักจริง รู้จริงเพราะอะไร? รู้จริง เพราะว่าการทำอย่างนี้มันผ่านมาแล้วแหละ นี่ถ้ามันเป็นไปมันก็เป็นสุขตมยปัญญา สุขตมยปัญญาได้อย่างไร? เคนจกรรม ๒๐ นาทีก็เกิดจากการภาวนา

ไ้อการภาวนามันเป็นกรอบเฉยๆ แต่จิตมันยังไม่เป็นตามความเป็นจริง ถ้าจิตเป็นตามความเป็นจริงนะ เพราะการเคนจกรรม กว่าเราจะรักษาจิตของเราให้สงบได้ พอจิตสงบได้นะ หลวงตาพูดบ่อยมาก

“การขุดคุ้ยหากิเลสเป็นงานอย่างหนึ่ง”

การขุดคุ้ยหากิเลสเป็นงานอย่างหนึ่ง แต่พวกเราคิดว่ากิเลสมันมีอยู่แล้ว มันต้องวิ่งมาชนเรา ความจริงกิเลสมันมีอยู่แล้ว มันอยู่ในใจเรานี้แหละ มันบีบคั้นเรานี้แหละเจ็บช้ำนั้ แต่เวลาจิตสงบแล้วจะไปหามันนะหาไม่เจอ กิเลสอยู่ไหนวะ? กิเลสอยู่ไหนวะ? มันชุกอยู่ในใจ แต่เวลามันบีบให้เราเจ็บช้ำนั้ เจ็บช้ำมาก แต่เวลาจะไปหามันนะหาไม่เจอ หาไม่เจอหรือ กิเลสนี้หาไม่เจอ เพราะกิเลสเป็นนามธรรม แต่กิเลสเป็นนามธรรม นี่ถ้าหาไม่เจอเราขุดคุ้ยหามัน การขุดคุ้ยหามันไม่ต้องไปหาที่ตัวกิเลส ขุดคุ้ยหาที่กาย ที่เวทนา ที่จิต ที่ธรรม

บางคนจิตสงบแล้วไม่เห็นกาย บางคนไม่เห็นอะไรเลย หันซ้าย หันขวา หันซ้าย หันขวาไม่เห็นอะไรเลย แล้วบางคนเกิดทิฐิอีก เกิดทิฐิเพราะว่าไปยึดคำของพระพุทธเจ้าบอกว่า “น้ำใสแล้วจะเห็นตัวปลา” จิตสงบแล้วเดียวกิเลสมันจะวิ่งมาชน ก็รอนะ เขาบอกว่ารอกิเลสมันวิ่งมาชน เหมือนผลมะม่วงมันต้องออกมา มันจะโตมา มันจะเห็นมา นี่โดยที่เขาคิดของเขา ไม่จริง ถ้าผลของมะม่วงก็เป็นมะม่วงที่ต้นไม้ มันไม่ใช่เป็นเรื่องของจิต เพราะอะไร? เพราะมันสร้างภาพ แต่ถ้ามันเป็นจริงนะ ถ้ามันจะเห็นกิเลสนะ

“น้ำใสแล้วจะเห็นตัวปลา น้ำใสแล้วมีปลา น้ำใสแล้วดูให้ดีจะเห็นตัวปลา น้ำขุ่น น้ำเป็นตะกอน ปลาอยู่ในน้ำนั้นเราจะไม่เห็นมัน”

นี่อารมณ์ความรู้สึกของสามัญสำนึกเราทุกข์ยากมาตลอด การงานทุกอย่างทับถมมาในใจทั้งสิ้น ความเครียด ความกังวลอยู่ในใจทั้งหมด กิเลสอยู่ไหน? ไม่รู้ ทำใจให้สงบ

พุทโธ พุทโธ พุทโธ พยายามรักษาใจของเรา ดูแลใจของเรา ปัญญาอบรมสมาธิ สมาธิ อบรมปัญญา รักษา น้ำใส น้ำใสสะอาด ดูแลใจให้มันผ่องแผ้ว ผ่องแผ้วแล้วน้อมจิตไป เห็นไหม

หลวงตาท่านจะสอนว่า “ให้น้อมจิตไปสู่กาย”

ถ้าน้อมจิตไปสู่กาย นี่ถ้าจิตนี้มีพื้นฐานนะจะเห็นกาย ถ้าเห็นกายนี้ไหวเลย สะเทือนเลย ถ้าไม่เห็นกาย นี่มีเวทนาไหม? มีจิตไหม? มีธรรมไหม? มันต้องพิจารณา อย่างนั้นมันเป็นปัจจุบัน นี่ขุดคุ้ยหากิเลส นี่เป็นงานที่แสนยาก ถ้ากิเลสนะ เวลาจิตสงบ น้ำใสแล้วเห็นตัวปลานะ หลวงตาจะไม่ติดสมาธิ ๕ ปี ครูบาอาจารย์ของเราที่ติดขึ้น ติด ตอน ที่ภาวนาไปแล้วไปติดๆ จะไม่ติดเลย เพราะทำความสงบแล้วไปชนกับกิเลส

ไอนี้ทำความสงบแล้วไม่เห็นกิเลส พอไม่เห็นกิเลส จิตมันว่างๆ ใช่มั้ย? นี่คือนิพพาน แล้วก็ติดอยู่อย่างนั้นแหละ จนมีผู้รู้ ผู้ที่ชำนาญ อันนั้นเป็นสมาธิ อันนั้นไม่ใช่ นิพพาน นิพพานมันต้องมีมรรค ๘ นิพพานมันต้องมีงานชอบ เพียรชอบ สติชอบ ระลึกชอบ ต้องมีปัญหาฟาดฟันกับกิเลส แล้วฟาดฟันอย่างไร? นี่ถ้ามีครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์ถ้าเป็นความจริงท่านจะพาให้เราออกฟาดฟันกับกิเลสอย่างไร? ให้พาเราไปฟาดฟันกับกิเลสนะ ถ้าไม่มีครูบาอาจารย์จะพาอะไรไปฟาดฟัน?

เราสร้างเหมือนหนังสือสารคดี เราสร้างขึ้นมาก เราทำขึ้นมา แล้วก็เป็นอย่างนั้น เริ่มต้นการฝึกหัดก็เป็นอย่างนั้นจริงๆ นะ เวลาเราใช้ นี่ถ้าพิจารณา ใครจิตสงบแล้ว พิจารณากายไม่เห็นกายบอกให้นึกเอา เขาบอกว่านึกก็เป็นสัญญาสิ ใช่มั้ย? นึกก็เป็นสัญญา ในเมื่อถ้าเรายังเห็นไม่ได้ เรายังรู้ไม่ได้เราต้องนึกขึ้นมา สร้างขึ้นมา สร้างภาพ สร้างประเด็นขึ้นมา พอประเด็นขึ้นมาเราก็นึกหัด ฝึกหัด พอฝึกหัดจิตใจมันจะโล่งโล่ง มันจะมีช่องทาง พอมีช่องทางไป

ประธานะเหมือนที่หลวงปู่ท่านว่า “ปลาในสุมเรายังคันคั่วไม่ได้ เรายังจับปลาตัวนั้นไม่ได้ แล้วเราจะไปจับปลาในทะเล”

ปลาในสุมเรายังจับไม่ได้ ปลาในสุมก็คือจิตในกายเรานี้แหละ กายนี้คือสุม มันสุมปลาตัวหนึ่งไว้ในกายนี้ มันสุมจิตไว้ในกายนี้ แล้วเรายังคันหามันไม่เจอ แล้วคิดดูสิว่า เราจะไปค้นหาปลาในทะเลเราจะไปเจอได้อย่างไร?

ฉะนั้น พอจิตมันเริ่มสงบ เห็นไหม เราจะค้นคว้าหามัน ถ้าเห็นกายนะ นี่โยมตั้งสติดีๆ นะ เพราะสิ่งที่พูดมานี้มันถูก ถูกตามคำสอน แต่มันไม่ได้แก้กิเลสเรา ถ้ามันไม่ได้แก้กิเลสเรา เราก็ต้องทำจิตของเราให้สงบเข้าไปมากกว่านี้ ถ้าทำจิตเราสงบแล้วกลับมาพิจารณาภายในใหม่ สิ่งที่ทำมา ถ้าใจไม่ร้อนนะ นี่พอพิจารณาภายในแล้วมันปล่อย พอปล่อยแล้ว แต่พอออกมาแล้วมันก็คงที่เหมือนเดิม ไม่มีสิ่งใดที่มันชำระกิเลสเลย แต่ แต่เราก็มีแนวทาง นี่ปฏิบัติเริ่มต้นมันเป็นแบบนี้แหละ ปฏิบัติเริ่มต้นจากคนที่ไม่เป็น ปฏิบัติเริ่มต้นจะเป็นแบบนี้ แต่ต้องก้าวเดินไป

นี่รู้แล้วปล่อย รู้แล้วปล่อยแล้วเดินไปข้างหน้า รู้แล้วปล่อยแล้วเดินไปข้างหน้า รู้แล้วอย่ายึด ถ้าบอกนี่เรารู้แค่นี้ เราเก่งแค่นี้ะ นี่ปัญญาเราจะไม่ก้าวไปข้างหน้า รู้แล้วปล่อย รู้สิ่งใดแล้วปล่อย ทำความสงบเข้าไป เห็นกายคราวนี้หายๆ เห็นกายคราวหน้าจะดีกว่านี้ คนเรานะถ้าสมาธิมันไม่แน่น เห็นกายก็เห็นกายโดยปกติ แต่ถ้าคนสมาธิดีๆ นะ เห็นกายนี้ใสเป็นแก้วเลย ถ้ากายใสเป็นแก้วก็ใช้ไม่ได้ อีก สมาธิมันแรงไป

คำว่าสมาธิมันแรงไปนี่นะ มรรค ๗ สัมมาสมาธิ สมาธิระดับกลาง มัชฌิมาปฏิปทา สมาธิมัชฌิมาปฏิปทา ดำริชอบ งานชอบ เพียรชอบ มันต้องมัชฌิมาปฏิปทา ระหว่างกลาง ถ้าระหว่างกลางนะมันสมดุลของมัน ถ้ามันสมดุลของมันมันก็เป็นไป แต่ถ้าสมาธิเราไม่คืนะ เห็นกายนะมันก็เห็นกายโดยทั่วไป ถ้าสมาธิมันเข้มแข็งนะใสเป็นแก้วเลย ถ้าใสเป็นแก้วก็พิจารณาไม่ได้ อย่างเช่น ถ้าเป็นนิมิตแล้ว ถ้ามันใสมากมันไม่วิภาคะ คือมันไม่เป็นไตรลักษณ์

ถ้ามันเป็นไตรลักษณ์นะ เพราะมันสมดุลของมัน มันเป็นไตรลักษณ์คือมันแปรสภาพ ของมันจะแปรสภาพ มันจะเคลื่อนไหวของมัน ถ้าเคลื่อนไหวของมันมันต้องมัชฌิมาปฏิปทา ที่นี้มัชฌิมาปฏิปทา มัชฌิมาปฏิปทาของใคร? มัชฌิมาปฏิปทาของกิเลส มัชฌิมาปฏิปทาของธรรม มัชฌิมาปฏิปทาของโสดาบัน มัชฌิมาปฏิปทาของสกิทาคามี มัชฌิมาปฏิปทาของอนาคามี มัชฌิมาปฏิปทาของอรหัตตมรรค แตกต่างหลากหลาย ทั้งนั้นเลย นี่ถ้ามันละเอียดเข้าไปมันจะเป็นอย่างนั้น

ที่พูดนี้เพราะเราห่วงอย่างเดียวเท่านั้นแหละ เราห่วงว่าถามอะไรหลวงพ่อก็อธิบาย หลวงพ่อก็อธิบาย หลวงพ่อไม่เคยพูดอะไรว่าถูกสักที เราถึงต้องอธิบายให้เห็นยาวๆ ใจ เดียวจะว่า โอ้โฮ หลวงพ่อนี้ถามอะไรก็คิดทั้งนั้นเลย ไม่มีอะไรถูกสักอย่าง ถ้า

ถูกถ้าเป็นผล การภาวนาของเรานั้นจะเจริญรุ่งเรือง แต่ที่นี่ภาวนาแล้ว ๑. มันไม่ก้าวหน้า
สำคัญตรงนี้

๑. มันไม่ก้าวหน้า

๒. เริ่มล้มลง

๓. เริ่มเบื่อหน่าย

ฉะนั้น เวลาเราตอบธรรมะนี้เรารู้ เวลาคนปฏิบัติมันทุกข์ขนาดไหน? มันดูแลเรา
มาขนาดไหน? แล้วพอเกิดสิ่งใดขึ้นมามันก็ไม่ได้ผล มันทำให้ล้มลงนะ ทำให้ล้มลง แล้ว
ทำให้เบื่อหน่าย นี่เราถึงบอกว่าทำอย่างนี้ ถ้าพูดถึงโดยปกติของมัน การปฏิบัติก็เริ่มต้น
กันแบบนี้ทั้งนั้นแหละ เริ่มต้นแบบโลก เริ่มต้นโดยต้นทุนกับจิตของเรา คือเราเกิดมาเป็น
มนุษย์ แล้วกรรมของคนมันมาไม่เหมือนกัน เราใช้คำว่า “พันธุกรรมของจิต”

นี่พันธุกรรมของมัน กรรมของมันไง กรรมของจิตแต่ละดวงมันไม่เหมือนกัน ที่
นี้พอมันมาเกิดเป็นเรา เป็นมนุษย์ มนุษย์เหมือนกัน นี่มนุษย์เหมือนกันหมดเลย แต่
ความคิดของมนุษย์ไม่เหมือนกันสักคนหนึ่ง แล้วความต้องการของคนก็ไม่เหมือนกัน
แล้วปฏิบัติไปนะมันจะล้มลุกคลุกคลานแต่ละคนก็ไม่เหมือนกัน กายบ้าง อกบ้าง ทุกข์
บ้าง ลำบากบ้าง ไม่มีเหมือนกันสักคน เหมือนกันไม่มี

ฉะนั้น พอเหมือนกันไม่มี เห็นไหม นี่เวลามาเริ่มต้นจะมาปฏิบัติ เวลาปฏิบัติไป
แล้วนี่ของใครของมัน แล้วถ้าของใครของมันแล้วเราจะต้องเข้มแข็ง แล้วเราจะต้องทำ
ของเรา ถ้าทำของเรา พอทำแล้วเริ่มต้นมาจากโลก พอเริ่มต้นมาจากโลกมันก็เป็นแบบนี้
เป็นแบบโลกจากจิตใจของใคร? แล้วโยมลองคุยกันสิ อุปสรรคของแต่ละคนมัน
เหมือนกันไหมล่ะ? มันไม่เหมือนกันสักอย่าง แล้วไม่เหมือนกันแล้ว อันนี้ฟังนะ อันนี้ยึด
ให้มันๆ นะ อย่า! อย่าไปเอาความสำเร็จของเขา หรือเอาความที่ถูกต้องของเขา แล้วจะทำ
ตามนั้น อย่า เพราะอันนั้นคืออาหารที่เขาชอบ

คนภาคใต้ก็ชอบกินอาหารรสจัด คนภาคเหนือเขาก็ชอบกินแคบหมู คนอีสานเขา
ก็ชอบกินส้มตำ อ้าว แล้วมันเหมือนกันไหม? แล้วบอกว่าต้องกินให้อร่อยเหมือนกัน
มันเป็นไปไม่ได้หรอกนะ คนภูมิภาคเขาเคยกินอย่างไร? เขาถูกปากของเขา ฉะนั้น เขา

อร่อยของเขา เขาก็บอกว่าอร่อย อร่อย เราไปกินนะไอ้โฮ เผื่อนำดูเลย มันอร่อยตรงไหน? แต่เขาว่าอร่อย

นี่ก็เหมือนกัน ถ้ามันตรงกับเรา ฉะนั้น เราฟังได้ ฟังมาเป็นคติ มาเป็นตัวอย่าง แล้วเราพยายามทำของเราขึ้นมา ของเรานี้เราพยายามทำของเราขึ้นมา ถ้ามันเป็นอาหารก็ให้เป็นอาหารของเรา แล้วให้เป็นที่เราชอบกิน ถ้าเราชอบกินมันคือตรงกับจริต ถ้าชอบปัญญาชอบ งานชอบ เพียรชอบ ระลึกชอบ สมาธิชอบ ถ้ามันชอบธรรมมันเป็นสมบัติของเรา ถ้ามันไม่ชอบธรรม เราพยายามฝืนกินให้มันอร่อยแบบคนอื่น แล้วมันไม่เป็นความจริง

แต่ถ้าเรากินแล้วมันชอบ ความชอบธรรม นี่เป็นสมาธิก็สมาธิโดยชอบ ถ้าเป็นปัญญาก็ปัญญาโดยชอบ ถ้าไม่ชอบธรรมนี้เราทำให้เหมือนใจ เขาว่าอร่อยนะ เราว่ากึ่งๆ อร่อย มันไม่อร่อยจริง แต่เขาว่าอร่อยไหม? อร่อยๆ กลัวจะตกขบวนรถสายเขา ก็ต้องไปตามเขา แล้วมันเป็นจริงไหมล่ะ? เพราะเวลาปฏิบัติเนะ เวลาเขาส่งยานอวกาศไปนอกโลก เขาไม่ให้คนขับ เขาใช้เทคโนโลยีหมดเลย เพราะถ้าคนขับ เว็บบเดียมันออกนอกเส้นทางเลย

จิตใจของคนมันโลเลมาก มันวอกแวกวอแวมาก ฉะนั้น สิ่งที่ว่าอร่อย ไม่อร่อย มันแป๊บเดียวๆ เท่านั้นแหละ ทีนี้สิ่งที่โลเลมาก ถ้าสติมันทันนะ จิตที่เร็วมากสติมันทัน มันทันหมด จะเร็วขนาดไหนไม่พ้นจากสติไป พอเกิดสติ ทำดีแล้วมันจะเกิดปัญญา แล้วถ้าเกิดปัญญาเป็นภาวนามยปัญญา คำถามที่ว่าต่อไปนี้ แล้วมันไม่ถอดไม่ถอน เราจะรู้ จะเห็นของเรา มันจะถอดถอนไปเรื่อยๆ มันจะดีขึ้นเรื่อยๆ มันจะดีขึ้นเรื่อยๆ เห็นไหม

นี่ใช้มันไม่เหมือนเดิม คำว่าเหมือนเดิม เรายกตัวอย่างเรื่อยตอนที่หลวงปู่มั่นท่านปฏิบัติใหม่ๆ พิจารณากายไปแล้วออกมาก็เหมือนเดิม พิจารณากายไปแล้วก็ออกมาเหมือนเดิม มันเหมือนเดิม คำว่าเหมือนเดิมนี่กิเลสมันไม่ยุบขอบเลย กิเลสไม่สะเทือนเลยมันเหมือนเดิม หลวงปู่มั่นก็พิจารณาว่ามันเป็นเพราะอะไร? หลวงปู่มั่น อ้อ เพราะเราปรารถนาพระโพธิสัตว์ไว้

หลวงปู่มั่นท่านถึงทำจิตของท่านสงบ สงบนะเข้าไปลากันที่ในสมาธิ เพราะมันเป็นฐานของจิต พอลาเสร็จแล้วออกมาพิจารณานะ พอจิตมันสงบแล้วพิจารณากาย พอ

พิจารณากายมันสำรอก เออ อย่างนี้ถูก เห็นไหม มันไม่เหมือนเดิมไง มันพิจารณากายไป แล้วมันถอด มันคลายออก มันเบาลง สิ่งที่อยู่ในใจมันเริ่มคลายออกๆ หลวงปู่มั่นท่านบอกว่า “เออ อันนี้ใช่”

นี่มันรู้ใจ ป้างจัดตั้ง สันติภูริโก จิตใดถ้ามันพิจารณาแล้วเหมือนเดิม ไม่มีอะไร มันดีขึ้นเลย เราขยันแล้วเราพิจารณาของเราว่ามันควรจะหาทางออกอย่างไร แล้วถ้ามันมีทางออกแล้วมันพิจารณาของมันแล้ว เวลามันสำรอก มันคลายออกมันไม่เหมือนเดิม ออกมาแล้วไม่เหมือนเดิม ศรัทธา อจลศรัทธา จากศรัทธาณะก็เป็นอจลศรัทธา ศรัทธาที่มันคง ศรัทธาที่มันคงแล้วจะขึ้น โสคาปัตติมรรค

โสคาปัตติมรรค ถ้าพิจารณาขาดก็เป็นโสคาปัตติผล ถ้าโสคาปัตติผลนะก็แค่นั้นแหละ ถ้าไม่ขุดค้ำเป็นสัทธาคามิมรรค ถ้าสัทธาคามิมรรคมันก็เป็นสัทธาคามิผล ก็แค่นั้นอีกแหละ ถ้าไม่ขุดค้ำจะไม่เกิดอนาคามิมรรค พอเกิดอนาคามิมรรค เพราะการขุดค้ำมันถึงเป็นมรรค พอเป็นมรรคมันก็เป็นอนาคามิมรรค อนาคามิมรรคพิจารณาซ้ำ ถึงที่สุดแล้วมันก็เป็นอนาคามิผล ถ้าอนาคามิผลมันว่างหมด มันก็โลกนี้ว่างไปหมดเลยเพราะมันปล่อยว่างหมดแล้ว ถ้าไม่ขุดค้ำมันก็ไม่เป็นอรหัตตมรรค ถ้าไม่มีอรหัตตมรรคมันก็ไม่มีอรหัตตผล ถ้ามันมีอรหัตตผลมันก็สิ้นกิเลส พอสิ้นกิเลสถึงรู้ได้ชัดเจนแจ่มแจ้งเป็นอย่างนั้น

ฉะนั้น สิ่งที่ทำมามันเป็นพื้นฐาน แล้วทำต่อไป ที่นี้เพียงแต่ถ้าไม่มีครูบาอาจารย์มันก็จะบอกว่า ก็ทำแล้ว สมบูรณ์แล้ว ได้ทำแล้ว แล้วทำไมมันไม่ได้ผล นี่ตรงกับพุทธพจน์หมดเลย โอ้อพุทโธ พุทโธ หลับตาแล้วก็พุทโธมันจะเอาปัญญามาจากไหน? ปัญญาของมัน เห็นไหม ไม่มีการศึกษาจะเอาปัญญามาจากไหน?

หลวงปู่มั่นบอกว่า “อยู่ในป่า ในเขาฟังธรรมทุกวันเลย”

เวลาจิตมันใช้ปัญญาค้นคว้าไปนี้ธรรมมันเกิด มีธรรมมาสะท้อนให้ฟังตลอด นี่สิ่งที่ทำนั้นธรรมแท้ๆ เป็นธรรมของบุคคล ไม่ใช่ธรรมสาธารณะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเหมือนรัฐบาล ธรรมเป็นของสาธารณะ ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพใช้ได้ด้วยกัน แต่ถ้าเป็นธรรมของเรา เห็นไหม มันเกิดในใจของเรา นี่มันเป็นถนนส่วนบุคคล จะให้ใครใช้ ไม่ให้ใครใช้ ให้ใช้หมายความว่าบอก

กล่าวให้เขาได้ประโยชน์ ถ้าไม่ให้ใครใช้ ไม่ต้องพูดจบ มันเป็นคนของเรา อยู่ในหัวใจของเรา ไม่มีใครรู้ไปกับเรา นี่ธรรมอันนี้ถึงจะเป็นธรรมส่วนบุคคล

ธรรมส่วนบุคคล เห็นไหม เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพาน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “อานนท์ เราเอาธรรมของเราไป เราไม่ได้เอาธรรมของใครไปเลย” เวลาพระสารีบุตร พระโมคคัลลานะจะนิพพานก็ไปลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็เอาธรรมส่วนบุคคลไปเท่านั้นแหละ มันเป็นธรรมชาติในใจนั้น แล้วเอาสิ่งนั้นเพื่อเป็นประโยชน์กับใจดวงนั้น

ฉะนั้น เราปฏิบัติแล้ว สิทธิเสรีภาพเรามี เพราะสิ่งที่จิตนี้จะเป็นผู้พ้นจากกิเลส ไม่มีร่างกาย ไม่มีสิ่งอันใดที่พ้นกิเลส จิตที่พ้นกิเลส เพราะเรายังมีชีวิตเราถึงมีจิต เรามีจิต เรามีการพิจารณา เรามีการกระทำ เราจะได้มรรค ได้ผล เอวัง

เพิ่มเติมท้ายกัณฑ์

อ้าว ใครมีอะไรพูดได้นะ เดี่ยวจะหาว่าตีหัวเข้าบ้าน พูดคนเดียวไม่ให้ใครพูดเลย
อ้าว ใครจะพูดพูดได้ ใครจะถามอะไรได้หมดเลย

ธรรมะส่วนบุคคลมันก็มีโลกียธรรม โลกุตตรธรรม ถ้าเป็นโลกียธรรมมันก็ย่ำแต่กิเลสนั่นไง โลกียะคือโลก โลกุตระคือธรรม ธรรมส่วนบุคคลมันก็มีโลกียะกับโลกุตระนะ โลกียะคือเกิดจากกิเลส เกิดจากทฐิ เกิดจากความเห็น โลกุตระคือเกิดจากสัจจะ โลกุตระคือมันไม่มีกิเลสร่วมไง ถ้าโลกียะนี้เกิดจากกิเลส มันต้องฝึกไปรู้

ว่าไป ว่าไปสิ อันนี้เป็นไตรลักษณ์ที่ไหน? อันนี้เป็นไตรลักษณ์ที่ไหน? ไตรลักษณ์คือการแปรสภาพ ถ้าเกิดขึ้นอย่างนี้เขาเรียก “ธรรมเกิด” นี่อย่างนี้ธรรมเกิด เกิดอย่างนี้ มันผุดขึ้นมาไง ให้เอาความตาย เห็นไหม เมื่อก็พูดว่าอย่างไร? “ให้เอาความตายเป็นเครื่องอยู่” มันเป็นคำพูดหรือเปล่า?

นี่ธรรม นี่ที่ว่าธรรมเกิดๆ อย่างนี้เกิด มันจะผุดขึ้นมาในใจไง บางทีมันจะผุดขึ้นมาจะเป็นคำๆ หลวงตาบอกว่าหลวงปู่มันเป็นภาษาบาลี อาจารย์จวนเป็นภาษาบาลี แต่หลวงตาท่านบอกว่าท่านเป็นภาษาไทย เกิดขึ้นอย่างนี้ นี่ธรรมเกิด ธรรมผุด ธรรมผุดนี้

ไม่ใช่อริยสัจ ก็มันจะมีความคิดดีๆ ผุดขึ้นมา ฉะนั้น เวลาธรรมเกิดๆ ไครบอกรรมเกิด อยู่ ตื่นเต้นกันใหญ่เลย

เฮ้อะ เรา รู้จักมันดี เรา รู้จักว่าอะไรเกิด อริยสัจเกิดอย่างไร อะไรเกิดอย่างไร ไอนี้ เขาเรียกธรรมเกิด ไม่ใช่ไตรลักษณ์ ถ้าไตรลักษณ์นั้นมันจะเป็นความรู้สึกลึกซึ้งคิดเรานี้ก็ได้ เป็นธรรมไป แล้วพิจารณาไปแล้วมันแปรสภาพ ไตรลักษณ์คือการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับ ไป คือการแปรสภาพ จากดิบเป็นสุก จากสุกเป็นเน่า นี่คือการไตรลักษณ์ ไตรลักษณ์คือการ เปลี่ยนแปลง แต่ไอนี้คำพูดนี้มันเป็นธรรม

นี่เวลาปฏิบัติไปมันจะรู้ อันนี้เป็นศัพท์อยู่ในพระไตรปิฎก แต่ถ้ายังไม่เกิดขึ้นจริง ไม่รู้หรือว่าพระพุทธเจ้าพูดถึงอะไร? แต่ถ้าใครไปโดนเข้านะ เออ อ้อ พระพุทธเจ้าพูด ถึงอย่างนี้เอง ไอนั้นมันเป็นศัพท์อยู่ในพระไตรปิฎกไป แต่พอเราไปเจอสิ เฮ้อะ เฮ้อะเลย แหละ

ฉะนั้น ไอนี้ที่เกิดเมื่อกี้มันเป็นธรรมเกิด ไม่ใช่ไตรลักษณ์ ไตรลักษณ์เป็นอีกอย่าง หนึ่ง ไตรลักษณ์นั้นมันทำให้เราสํารอกกิเลสเลย นี่เราถือสิ่งนี้อยู่ละ แล้วมันละลายไป เลย เอ็งว่ากูซ็อกไหม? กูถืออยู่อย่างนี้ ไตรลักษณ์คือมันละลายไปเลย เพราะมันแปร สภาพไปไตรลักษณ์ แต่นี่ไม่ใช่แก้วสวย มันไม่เป็นไตรลักษณ์ มันสวยของกู แต่ถ้ามันเป็น ไตรลักษณ์ มันละลายต่อหน้า นี่คิดคุลีซ็อกไหม?

พิจารณากาย เห็นกาย กายตั้งอยู่อย่างนี้นิमित แล้วมันละลายลง มันแปรสภาพมัน ไป ซ็อกครับ ซ็อก! โธ ฉะนั้น คนไม่เคยเห็นอย่ามาโม้ ไม่มี เป็นไปไม่ได้ ถ้ารู้เห็นแล้ว มันจะเป็นอย่างนั้นจริงๆ แต่เวลาเกิดอย่างนี้ เห็นไหม นี้อย่างนี้ที่เขาเรียก “ธรรมเกิด” แต่ ไตรลักษณ์เป็นอีกอย่างหนึ่ง ปฏิบัติไปจะรู้

มรณานุสติ คนเราให้ระลึกถึงความตายตลอดเวลา นี่มรณานุสติ พุทธานุสติ ชัม มานุสติ สังฆานุสติ นี่คือมรณานุสติ คนเราระลึกถึงความตาย พอระลึกถึงความตายมันก็ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่เหิมเกริม ไม่ลำพอง เพราะกูจะตายแล้ว แต่ถ้าคนบอกกูยังไม่ตาย โอ้โฮ มันลำพอง นี่มรณานุสติ ถูก แต่เพียงแต่เราจับวางมันถูกต้องตำแหน่ง นี่มรณานุสติ ถูก ฉะนั้น มันก็ถูกในการปฏิบัติ ทีนี้ปฏิบัติมันจะถูกไปเรื่อยๆ ยังมีขั้นตอนไปเรื่อยๆ